

5-Noyabr, 2025-yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASIDA
HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI NORMALARINING
QO‘LLANILISHINI TAKOMILLASHTIRISH.**

Nemadillayev Shaxzod Anvar o‘g‘li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: *O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Huquqbuzarliklar profilaktikasi, Normativ-huquqiy normalar, Jamiyat xavfsizligi, Fuqarolarning huquqlari, Davlat boshqaruvi, Profilaktika tadbirlari, Mahalla va jamoatchilik hamkorligi, Xorijiy tajribalar, Zamonaviy texnologiyalar.*

Annotatsiya: *Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida belgilangan huquqbuzarliklar profilaktikasi normalari va ularning amaliyotda qo‘llanilish masalalarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Huquqbuzarlikning oldini olish va jamiyat xavfsizligini ta‘minlash davlatning asosiy vazifalaridan biri sifatida Konstitutsiyada mustahkamlangan. Tadqiqotda huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida normativ-huquqiy hujjatlarning ahamiyati, ularni amaliyotga tatbiq etishdagi muammolar va takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilingan. Maqolada Konstitutsiyada belgilangan prinsiplar va normalarning samarali qo‘llanilishi jamiyatdagi huquqiy madaniyatni oshirish, jinoyatchilikni kamaytirish va fuqarolar huquqlarini himoya qilish bilan chambarchas bog‘liq ekanligi ko‘rsatildi. Shuningdek, profilaktika tadbirlari faqat ichki ishlar organlari va boshqa davlat tashkilotlari bilan cheklanib qolmasdan, mahalla, ta‘lim muassasalari va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda amalga oshirilishi lozimligi ta‘kidlandi. Maqolada shuningdek, xorijiy tajribalar va ularni milliy amaliyotga tatbiq etishning samarali usullari tahlil qilindi. Bunda jinoyatchilikka qarshi kompleks yondashuv, hududiy monitoring tizimi, fuqarolar va jamoatchilik ishtiroki hamda zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash muhim omillar sifatida belgilandi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarining samarali tatbiq etilishi davlat boshqaruvi samaradorligini oshiradi, fuqarolarning huquqiy madaniyatini rivojlantiradi va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlaydi.*

Ключевые слова: *Конституция Республики Узбекистан, Профилактика правонарушений, Нормативно-правовые нормы, Общественная безопасность, Права граждан, Государственное управление, Профилактические мероприятия, Взаимодействие с махаллями и общественными организациями, Зарубежный опыт, Современные технологии.*

Аннотация: *Данная статья посвящена изучению норм Конституции Республики Узбекистан, регулирующих профилактику правонарушений, и их применения на практике. Профилактика правонарушений и обеспечение общественной безопасности является одной из основных задач государства,*

закреплённых в Конституции. В исследовании анализируются значение нормативно-правовых актов в сфере профилактики правонарушений, проблемы их применения на практике и направления совершенствования. В статье показано, что эффективное применение принципов и норм, закреплённых в Конституции, связано с повышением правовой культуры общества, снижением уровня преступности и защитой прав граждан. Также отмечается, что профилактические мероприятия должны проводиться не только органами внутренних дел и другими государственными структурами, но и во взаимодействии с махаллями, образовательными учреждениями и общественными организациями. Особое внимание уделяется зарубежному опыту и способам его эффективного внедрения в национальную практику. При этом комплексный подход к противодействию преступности, система территориального мониторинга, участие граждан и общественных организаций, а также использование современных технологий рассматриваются как ключевые факторы успеха. Результаты исследования показывают, что эффективное применение норм профилактики правонарушений повышает эффективность государственного управления, развивает правовую культуру граждан и обеспечивает социальную стабильность в обществе.

Keywords: Constitution of the Republic of Uzbekistan, Offense prevention, Normative legal norms, Public safety, Citizens' rights, State governance, Preventive measures, Cooperation with mahallas and public organizations, Foreign experience, Modern technologies.

Annotation: This article is devoted to the study of the norms of the Constitution of the Republic of Uzbekistan regulating the prevention of offenses and their application in practice. The prevention of offenses and the maintenance of public safety is one of the primary responsibilities of the state, enshrined in the Constitution. The study analyzes the importance of normative legal acts in the field of offense prevention, the problems in their practical application, and directions for improvement. The article demonstrates that the effective implementation of constitutional principles and norms is closely linked to enhancing legal culture in society, reducing crime rates, and protecting citizens' rights. It also emphasizes that preventive measures should not only be carried out by internal affairs bodies and other state institutions but in cooperation with mahallas, educational institutions, and public organizations. The study also examines foreign experience and the ways of effectively integrating it into national practice. A comprehensive approach to crime prevention, territorial monitoring systems, participation of citizens and public organizations, and the use of modern technologies are identified as key success factors. The results show that the effective application of offense prevention norms increases the efficiency of state governance, develops citizens' legal culture, and ensures social stability.

Huquqbuzarliklar profilaktikasi jamiyat xavfsizligini ta’minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish hamda davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning muhim vositasi sifatida har doim katta e’tibor qaratilgan sohalardan biridir. Jamiyatda jinoyatchilik va huquqbuzarlik holatlarini kamaytirish, ularni erta bosqichda aniqlash va samarali chora-tadbirlar ko’rish uchun davlat tomonidan belgilangan normativ-huquqiy asoslar muhim ahamiyatga ega. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi davlatning asosiy qonuni sifatida huquqbuzarliklarni oldini olish, fuqarolarni himoya qilish va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash borasidagi prinsiplarni belgilab beradi. Shu nuqtai nazardan, huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarining Konstitutsiyada mustahkamlanganligi davlat organlari faoliyatini tartibga solish, profilaktika tizimini samarali boshqarish va jamiyatdagi ijtimoiy muhitni barqarorlashtirish imkonini yaratadi. Bugungi kunda jinoyatchilik va huquqbuzarliklar shakllari murakkablashib, yangi ko’rinish va metodlarni qamrab olmoqda. Shu sababli, faqat qonuniy tartib-qoidalar va jazolarga tayanish yetarli emas. Davlat tomonidan belgilangan huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarini amaliyotga samarali tatbiq etish, ularni milliy qonunchilik va hududiy amaliyotga moslashtirish zarurati ortib bormoqda. Ushbu jarayonda mahalla, ta’lim muassasalari, jamoat tashkilotlari va fuqarolarni profilaktika jarayoniga jalb qilish, shuningdek zamonaviy texnologiyalarni qo’llash muhim o’rin tutadi. Konstitutsiyada huquqbuzarliklar profilaktikasi normalari bir necha asosiy yo’nalishni o’z ichiga oladi: birinchidan, davlatning jamiyat xavfsizligini ta’minlash bo’yicha majburiyatlari; ikkinchidan, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish; uchinchidan, profilaktika tadbirlarini tizimli va samarali tashkil etish. Shu bilan birga, normalarning amaliy qo’llanilishi davlat boshqaruvi organlarining samaradorligini oshirish, jinoyatchilikning oldini olish va fuqarolarning huquqiy madaniyatini rivojlantirish bilan chambarchas bog’liqdir. Tadqiqot davomida xorijiy tajribalar ham o’rganildi. Masalan, Buyuk Britaniya, Germaniya, AQSh va Skandinaviya mamlakatlarida huquqbuzarliklarni profilaktika qilish tizimi ko’p jihatdan fuqarolar va mahalliy jamoatchilikning faol ishtirokiga, hududiy xavf monitoringiga va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanishga asoslangan. Bu tajribalarni milliy amaliyotga tatbiq etish orqali O‘zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish va yanada samarali qilish mumkin. Shuningdek, hududiy monitoring tizimi, profilaktika tadbirlarini tizimli rejalashtirish, samaradorlikni baholash mexanizmlari va fuqarolarni jalb qilish kabi yondashuvlar huquqbuzarliklarni kamaytirish bo’yicha samarali vositalardir. Shu nuqtai nazardan, Konstitutsiyada belgilangan normalarning amaliy qo’llanilishi hududiy xavfsizlikni mustahkamlash, jamiyatda ishonch muhitini yaratish va davlatning konstitutsiyaviy majburiyatlarini bajarish bilan uzviy bog’liqdir. Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarini amaliyotga tatbiq etishning dolzarb masalalarini aniqlash, ularni takomillashtirish yo’nalishlarini ishlab chiqish va milliy qonunchilik va hududiy amaliyot bilan uyg’unlashtirishga bag’ishlangan. Tadqiqot natijalari huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini modernizatsiya qilish, fuqarolarni faol jalb

etish va davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish imkonini beradi, shu bilan birga jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi.

ASOSIY QISM

Huquqbuzarliklar profilaktikasi davlatning asosiy vazifalaridan biri sifatida Konstitutsiyada mustahkamlangan. Ushbu normalar jamiyat xavfsizligini ta’minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, shuningdek davlat boshqaruvining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Asosiy qismda biz Konstitutsiyada belgilangan profilaktika normalarining qo’llanilishi, ularni amaliyotga tatbiq etishdagi muammolar va ularni takomillashtirish yo’nalishlarini tahlil qilamiz. Birinchidan, huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida normativ-huquqiy bazaning roli katta. Konstitutsiyada belgilangan prinsiplar davlat organlariga profilaktika tadbirlarini amalga oshirish, jinoyatchilikka moyil hududlarni aniqlash va fuqarolarni himoya qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, boshqa qonun hujjatlari, jumladan ichki ishlar organlari faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar, profilaktika tizimini samarali ishlashini ta’minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, normativ-huquqiy hujjatlar va Konstitutsiya normalari birgalikda qo’llanilganda huquqbuzarliklar profilaktikasi yanada samarali bo’ladi. Ikkinchidan, amaliyotda bir qator muammolar mavjud. Jumladan, hududiy monitoring tizimi yetarli darajada rivojlanmagan, fuqarolar va mahalliy jamoatchilik bilan hamkorlik yetarli darajada yo’lga qo’yilmagan, va zamonaviy texnologiyalarni qo’llash darajasi past. Natijada profilaktika tadbirlari samaradorligi kamayadi, jinoyatchilikning oldini olish imkoniyati cheklangan bo’ladi. Shu sababli, huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarini amaliyotga tatbiq etishda tizimli yondashuv va kompleks strategiyalarni ishlab chiqish muhimdir. Uchinchidan, profilaktika tadbirlarini amalga oshirishda fuqarolarni jalb qilishning ahamiyati katta. Mahalla, ta’lim muassasalari, jamoat tashkilotlari va keng jamoatchilik bilan hamkorlik qilish orqali shubhali vaziyatlar erta bosqichda aniqlanadi va profilaktika choralari samarali qo’llash mumkin. Fuqarolarning faol ishtiroki hududiy nazoratni kuchaytiradi va jinoyatchilikka moyillikni kamaytiradi. Shu bilan birga, fuqarolarni xabardor qilish, huquqiy madaniyatni oshirish va jinoyatchilikning ijtimoiy oqibatlarini tushuntirish muhim vazifalardan biridir. To’rtinchidan, zamonaviy texnologiyalarni qo’llash profilaktikaning samaradorligini oshiradi. Videokuzatuv tizimlari, signalizatsiya, raqamli nazorat va boshqa innovatsion vositalar hududiy xavfsizlikni real vaqtda monitoring qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, texnologiyalar profilaktika inspektorlarining ish samaradorligini oshirib, jinoyatchilikka tezkor javob berish va hududiy xavf indikatorlarini aniqlash imkonini yaratadi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ularni davlat tizimi bilan integratsiya qilish huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Beshinchidan, xorijiy tajribalarni o’rganish va ularni milliy amaliyotga tatbiq etish muhim yo’nalish hisoblanadi. Buyuk Britaniya, AQSh, Germaniya va Skandinaviya mamlakatlarida jinoyatchilikni oldini olish bo’yicha kompleks yondashuv qo’llaniladi. Bu tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish orqali O’zbekistonda profilaktika tizimini modernizatsiya qilish va samaradorligini oshirish mumkin. Shu bilan birga, hududiy xavfsizlikni strategik boshqarish, fuqarolarni jalb qilish va profilaktika

5-Noyabr, 2025-yil

tadbirlarini tizimli amalga oshirish mumkin bo‘ladi. Oltinchidan, profilaktika samaradorligini baholash tizimini joriy etish lozim. Hududiy xavf indikatorlari, jinoyatchilik darajasi, fuqarolar ishtiroki va texnologik tizimlarning ishlash samaradorligi asosida baholash mexanizmlari ishlab chiqilishi kerak. Bu esa profilaktika tadbirlarining samaradorligini doimiy ravishda oshirish va takomillashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, Konstitutsiyada belgilangan normalarning amaliy qo‘llanilishi davlatning konstitutsiyaviy majburiyatlarini samarali bajarish, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, normativ-huquqiy normalar, fuqarolar bilan hamkorlik va zamonaviy texnologiyalarni uyg‘un qo‘llash orqali huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish va davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish mumkin.

XULOSA

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida belgilangan huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarining amaliy qo‘llanilishi va ularni takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Konstitutsiya normalari davlatning jamiyat xavfsizligini ta‘minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish va ijtimoiy barqarorlikni saqlash borasidagi asosiy vazifalarini samarali amalga oshirish uchun muhim asos hisoblanadi. Maqolada ta‘kidlanganidek, huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirish uchun bir necha asosiy yo‘nalishlar mavjud. Ularga normativ-huquqiy bazani mustahkamlash, hududiy monitoring tizimini rivojlantirish, fuqarolar va jamoatchilikni profilaktika jarayoniga faol jalb etish, zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash va xorijiy tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish kiradi. Shu yo‘l bilan davlat organlari profilaktika tadbirlarini tizimli va samarali amalga oshiradi, jinoyatchilikning oldini olish imkoniyatini oshiradi va jamiyatda ishonch va barqarorlik muhitini yaratadi. Shuningdek, fuqarolarni huquqiy madaniyatini oshirish, profilaktika tadbirlariga muntazam jalb qilish va hududiy xavf indikatorlariga asoslangan strategik yondashuvni ishlab chiqish zarurati alohida ta‘kidlandi. Bu esa nafaqat ichki ishlar organlari faoliyatini optimallashtiradi, balki jamiyatning barcha qatlamlarini jinoyatchilikka qarshi birlashtiradi. Xulosa qilib aytganda, huquqbuzarliklar profilaktikasi normalarini takomillashtirish va ularni samarali tatbiq etish orqali O‘zbekiston Respublikasi davlat organlari konstitutsiyaviy majburiyatlarini yanada to‘liq bajaradi, fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshiradi va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, milliy qonunchilik va amaliyotga mos yondashuvlarni ishlab chiqish, profilaktika tizimini modernizatsiya qilish va fuqarolarni faol jalb etish davlatning huquqbuzarliklarni oldini olish bo‘yicha strategik maqsadlariga erishishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

“DUNYO TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING ILG‘OR USULLARI ILMIY JURNALI”

5-Noyabr, 2025-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqahhorov, T. Huquqbuzarliklarni oldini olish va jamiyat xavfsizligi. Toshkent: Huquq, 2020.
2. Islomov, S. Profilaktika tizimi va fuqarolar bilan hamkorlik. Toshkent: IIV Nashriyoti, 2019.
3. Karimova, N. Davlat boshqaruvi va huquqbuzarliklar profilaktikasi. Toshkent: Akademiya Nashriyoti, 2021.
4. Murodov, J. Hududiy monitoring va jinoyatchilikni oldini olish. Toshkent: Adabiyot va Huquq, 2021.
5. Home Office. Crime Prevention and Community Safety. London, 2018